

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська
політехніка» Міністерства освіти і науки
України за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування»
доктору наук з державного управління,
професору
Колісніченко Н.М.

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата наук з державного управління, доцента кафедри публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» **Піроженко Наталії Вікторівни** на дисертацію **Вербановського Володимира Володимировича «Протидія корупційним ризикам в системі публічної служби»**, подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Актуальність теми дисертації. Процес протидії корупції в Україні супроводжується постійною зміною антикорупційного законодавства, неузгодженістю дій між антикорупційними та іншими правоохоронними органами, безсистемністю участі в антикорупційній діяльності інститутів громадянського суспільства. Недосконалість організаційного і функціонального компонентів державного механізму протидії корупції, незавершеність антикорупційної реформи негативно впливають на результати протидії корупції. Корупціонери вміло пристосовуються до законодавчих новел та нових антикорупційних органів, зарубіжні донори і партнери звітують про незмінні труднощі в запровадженні прозорого і чесного урядування, а українське суспільство вже починає сприймати боротьбу з корупцією як перманентний процес, що не призначений для досягнення відчутних результатів.

Існують численні теоретичні дослідження, присвячені проблемам запобігання та протидії корупції в Україні, різним аспектам цього явища. Більшість із них написана на основі позитивістського підходу, який, звісно, має право на існування, проте характеризується і цілим рядом обмежень. Водночас, є нагальна потреба аналізу всієї сукупності положень, які стосуються теоретико-прикладних проблем протидії корупційним ризикам в системі публічної служби. Прикро, але наука, попри наявність чисельних публікацій, досі не запропонувала законодавцю урівноваженої та цілісної системи антикорупційної діяльності, на основі чого могли б формуватися відповідні антикорупційні заходи протидії корупційним

ризикам в системі публічної служби та визначатися ефективні парадигми антикорупційної діяльності.

Тож антикорупційна проблематика продовжує гостро стояти на порядку денному розвитку України, гарантування її національної безпеки, інтеграції нашої країни в європейські та євроатлантичні структури. Все це зумовлює нагальну потребу ефективно розв'язувати теоретичні та прикладні проблеми протидії корупції в Україні.

Відзначені обставини якраз і обумовлюють злободенність та важливість тематики дослідження Вербановського Володимира Володимировича.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота характеризується структурністю, логічністю викладу та аналізу тематики дослідження, належним обґрунтуванням висновків та пропозицій. За результатами проведеного аналізу, сформульовано мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних засад щодо протидії корупційним ризикам в системі публічної служби і визначенні пріоритетних напрямів оптимізації даного процесу в сучасних умовах державотворення з урахуванням викликів сьогодення. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

- професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та відповідності структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ (підрозділ) органічно пов'язаний з попереднім та його доповнює;

- використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних;

- відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження предмету наукової спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»;

- достатньою географією та великою кількістю напрямів в апробації отриманих результатів в науково-практичних конференціях, у тому числі й за міжнародною участю;

- довідками про впровадження та апробацією отриманих у процесі дослідження наукових результатів.

Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, автор продемонстрував вміння виділити суттєві моменти та представив їх чітку аргументацію. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та логічно випливають з викладеного матеріалу. Розроблені та обґрунтовані автором положення, висновки й рекомендації мають практичне спрямування та в сукупності дають змогу удосконалити правові та організаційно-управлінські засади протидії корупції в системі публічної служби в Україні, що створює підґрунтя для їх реалізації в практичній площині.

Ознайомлення з текстом дисертації дозволяє констатувати актуальність розроблення автором досліджуваної проблематики в цілому, виокремлення найбільш гострих проблем у межах предмета проведеного дослідження, а також – наявність новизни їх наукового доробку.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що в дисертаційній роботі запропоновано новий концептуальний погляд на процеси протидії корупції в системі публічної служби в Україні, який полягає в удосконаленні організаційно-правового механізму щодо подолання цього явища, а також формулюванні теоретичних та практичних рекомендації стосовно напрямів оптимізації даного процесу в сучасних умовах державотворення з урахуванням викликів сьогодення.

Відповідно до результатів, отриманих у процесі дослідження, сформульовано теоретичні положення й висновки, зокрема,

вперше:

- аргументовано, що теоретичний інтерес щодо протидії корупційним ризикам в системі публічної служби з'явився лише на початку ХХІ століття та обумовлювався поступовою активізацією міжнародної спільноти відносно вказаної проблематики. Здійснено періодизацію наукових досліджень протидії корупційним ризикам в системі публічної служби на два взаємопов'язані та взаємозалежні періоди;

- з'ясовано, що стандарти діяльності органів публічної адміністрації у сфері протидії корупційним ризикам відображені в міжнародних документах. Всю сукупність останніх класифіковано на дві групи: загальну та спеціальну;

- охарактеризовано досвід Королівства Нідерландів, Республіки Болгарія, Литовської Республіки, Республіки Молдова та Республіки Казахстан та інших країн щодо протидії корупційним ризикам у системі публічної служби. Доведено, що в силу своєрідності правової системи кожної держави, організаційно-правове забезпечення досліджуваної сфери суспільних відносин в кожній країні також є особливим;

- встановлено специфіку реалізації основних принципів стратегії протидії корупції в системі публічної служби на 2020–2024 роки: оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, цифрова трансформація реалізації повноважень органами публічної влади та місцевого самоврядування, створення більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб, забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права;

- запропоновано прогресивні інституційні інструменти удосконалення організаційно-правового механізму протидії корупції в системі публічної служби, зокрема, наголошено на необхідності застосування аутсорсингу, антикорупційного аудиту, ротації кадрів системи публічної служби, та вдосконаленні антикорупційного законодавства;

удосконалено:

- концептуальні положення щодо розуміння методології наукових досліджень у сфері публічного управління, зокрема, визначено поняття «методологія дослідження протидії корупційним ризикам в системі публічної служби» як систему загальнотеоретичних принципів, методологічних підходів і наукових методів, які застосовуються з метою отримання нових та обміркування

вже існуючих знань під час наукового дослідження протидії корупційним ризикам в системі публічної служби;

- теоретичні підходи щодо розуміння системи механізмів протидії корупційним ризикам в системі публічної служби в Україні;

- наукові уявлення щодо сутності внутрішніх та зовнішніх механізмів протидії корупційним ризикам в системі публічної служби в Україні;

дістали подальшого розвитку:

- структурні елементи категоріального апарату дослідження протидії корупційним ризикам в системі публічної служби, шляхом надання авторських визначень понять «корупційні ризики в системі публічної служби», «фактор корупційного ризику в системі публічної служби», «управління корупційними ризиками в системі публічної служби», «протидія корупційними ризикам в системі публічної служби»;

- напрацьовані теоретико-методологічні засади щодо внутрішніх механізмів протидії корупційним ризикам в системі публічної служби в Україні, зокрема: прийняття антикорупційних програм; забезпечення якісного та прозорого добору і розстановки кадрів; вжиття заходів щодо забезпечення подання особами, що претендують на зайняття відомостей про працюючих в органі близьких осіб і подальшої актуалізації такої інформації стосовно близьких осіб працюючих публічних управлінців; організацію навчальних та інших заходів, консультаційної допомоги для працівників органу публічного управління; створення у складі органів публічного управління структурних підрозділів (уповноваженої особи), відповідальних за проведення оцінки корупційних ризиків і безпосереднє проведення останньої; перевірка інформації, що міститься у зверненнях фізичних або юридичних осіб, засобах масової інформації, інших джерелах, у тому числі отриманої через спеціальну телефонну лінію, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку щодо наявності корупційних ризиків у діяльності працівників системи публічної служби;

- наукові уявлення щодо своєрідностей щодо таких зовнішніх механізмів протидії корупційним ризикам в системі публічної служби в Україні як: усунення корупціогенних факторів у законодавчих та інших нормативно-правових актах шляхом проведення антикорупційної експертизи; фінансовий контроль за суб'єктами публічної адміністрації; мінімізація безпосередніх контактів і можливостей впливу у процесі прийняття управлінських рішень щодо надання послуг або будь-якої іншої взаємодії з третіми особами; участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції; діяльність органів уповноважених на запобігання корупції;

- концептуальні положення щодо протидії корупційним ризикам у системі публічної служби у окремих її сферах. Зокрема, автором визначено систему корупційних ризиків у сфері земельних правовідносин, оборонній сфері, сфері судової влади, сфери надання адміністративних послуг і сфери місцевого управління. та запропоновано перспективні напрями їхньої мінімізації та усунення.

Вірогідність отриманих результатів дослідження ґрунтується на теоретичному аналізі, узагальненні наукових праць вітчизняних і зарубіжних

вчених та спеціальної наукової літератури з проблем протидії корупційним ризикам у системі публічної служби у окремих її сферах.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 8 працях, у тому числі: у 4 статтях у наукових фахових виданнях України та 4 публікації у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів.

Участь у науково-комунікативних заходах свідчить про ознайомлення наукової спільноти з результатами дисертаційного дослідження. Кількість опублікованих праць відповідає вимогам, що встановлені МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Значення роботи для науки, практики та суспільства. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені теоретичні та практичні положення в сукупності дають змогу удосконалити правові та організаційно-управлінські засади протидії корупції в системі публічної служби в Україні, що створює підґрунтя для їх реалізації в практичній площині.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. У результаті вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не було виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Віддаючи належне здобуткам дослідження Вербановського В.В. разом з тим, не можна не звернути увагу на деякі висновки і твердження, що викликають певні дискусії, недостатньо обґрунтовані положення, тощо.

1. Обґрунтовуючи актуальність дослідження, у вступі до роботи (стор. 24) автор використовує дані Transparency International «Індекс сприйняття корупції» за 2021 рік і зазначає, що у міжнародному рейтингу Україна зайняла у 2021 році 122 місце серед 180 держав світу з 32 балами із 100, роблячи висновок про негативну динаміку даної ситуації. Бажано, було б все ж таки використати більш актуальні дані, адже за даними цієї ж організації, за 2022 рік Україна отримала в «Індексі сприйняття корупції» (CPI) 33 бали. Наш показник зріс на один бал і тепер Україна посідає 116 місце, а не 122.

2. У положеннях дисертації було проаналізовано історіографію дослідження проблеми протидії корупційним ризикам в системі публічної служби. При цьому, зазначено, що становлення розуміння обраної тематики в працях сучасних дослідників відбувалась протягом двох етапів, які відображають інтереси сучасного суспільства та обумовлювались рівнем розвитку законодавчої техніки. Однак, при висвітленні автором періодизації розвитку дослідження вказаної проблематики на світовому та національному рівнях, не прослідковується розкриття критеріїв на основі яких таку періодизацію було здійснено.

3. Окремі терміни, застосовані дисертантом мають риси неточності, непослідовності їх застосування, недостатньої чіткості викладу. Так, дисертантом декілька разів вжито в роботі терміни «скоєне», «скоєного» (стор. 36, 69) тощо, що не відповідає термінологічному апаратові чинного КК, де вживаються терміни «вчинення», «вчинили», «вчиненим», «вчинене» (ст. ст. 2, 4-11, 18-28 КК та ін.). Злочин - це вчинок людини – вольова, свідома поведінка. Правда, в дисертації

застосовано також терміни: «вчинені», «вчинений», «вчинено», «вчинення», «вчинене» тощо.

Але усі зазначені зауваження жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки представленого дисертаційного дослідження. В роботі на високому науковому рівні розглянуто складні державно-управлінські проблеми, обумовлені темою дослідження, і висуваються цікаві наукові гіпотези та пропозиції.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертаційна робота Вербановського Володимира Володимировича «Протидія корупційним ризикам в системі публічної служби» є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує важливе науково-прикладне завдання, має теоретичну і практичну цінність у галузі публічного управління та адміністрування.

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертаційна робота Вербановського Володимира Володимировича на тему: «Протидія корупційним ризикам в системі публічної служби», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Вербановський Володимир Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний рецензент:

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та регіоналістики Навчально-наукового
інституту публічної служби та управління
Національного університету
«Одеська політехніка»

Н. В. Піроженко

«04» грудня 2023 року